

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Sygn. akt SK 16/21
BAS-WAK-1114/21

Warszawa, 1 grudnia 2022 r. 3324

Trybunał Konstytucyjny

Na podstawie art. 69 ust. 2 w związku z art. 42 pkt 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393), w imieniu Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej przedkładam wyjaśnienia w sprawie skargi konstytucyjnej M Sp. z o.o. z siedzibą w Tychach z 12 października 2020 r. (sygn. akt SK 16/21), jednocześnie wnosząc o **umorzenie** postępowania na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

I. Przedmiot kontroli

1. Przedmiotem skargi konstytucyjnej z 12 października 2020 r., wniesionej przez M Sp. z o.o. z siedzibą w T (dalej: skarżąca), są trzy przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.).

Zgodnie z *petitum* skargi przedmiot kontroli stanowi kwestia zgodności:

- 1) art. 424¹ § 1 k.p.c. w zakresie zwrotu: „a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe”, z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji;
- 2) art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. z art. 45 ust. 1, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 45 ust. 1 w związku z art. 77 ust. 1 i 2 oraz art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji;
- 3) art. 424⁸ k.p.c. z art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji w związku z art. 45 ust. 1 oraz w związku art. 176 ust. 1 Konstytucji, z art. 45 ust. 1 Konstytucji w związku z art. 176 ust. 1 oraz z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

2. Zaskarżone przepisy mają następujące brzmienie:

- art. 424¹ § 1 k.p.c.:
„Można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe”;
- art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c.:
„Skarga powinna zawierać: [...] 5) wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, a ponadto – gdy skargę wniesiono, stosując art. 424¹ § 2 – że występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi”;
- art. 424⁸ k.p.c.:

- „§ 1. Sąd Najwyższy odrzuca skargę, jeżeli uległa ona odrzuceniu przez sąd niższej instancji, skargę niespełniającą wymagań określonych w art. 424⁵ § 1, jak również skargę z innych przyczyn niedopuszczalną.
- § 2. Skarga podlega także odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa albo jeżeli nie zachodzi wyjątek, o którym mowa w art. 424¹ § 2”.

II. Stan faktyczny poprzedzający wystąpienie ze skargą konstytucyjną

1. Skarżąca wniosła do Sądu Rejonowego w M   pozew o zadośćuczynienie i naprawienie szkody wynikającej z odmowy sporządzenia skargi konstytucyjnej przez pełnomocnika ustanowionego dla niej z urzędu. Sąd Rejonowy w M   wyrokiem z   października 2018 r., sygn. akt   , powództwo skarżącej oddalił. W uzasadnieniu sąd stwierdził, że odmowa sporządzenia skargi konstytucyjnej nie była bezprawnym działaniem pełnomocnika. Ustawa uprawniała go bowiem do oceny zasadności złożenia skargi oraz odmowy jej sporządzenia po przedłożeniu stosownej opinii. Sąd przyjął także, że skarżąca w pozwie nie udowodniła istnienia szkody majątkowej, która pozostawałaby w adekwatnym związku przyczynowym z niesporządzeniem skargi konstytucyjnej przez wyznaczonego dla niej pełnomocnika. Odnosząc się do żądania zasądzenia zadośćuczynienia z tytułu niesporządzenia skargi konstytucyjnej sąd ponadto zauważył, że prawo do złożenia skargi konstytucyjnej nie jest dobrem osobistym jednostki. Nie ma zatem podstaw do dochodzenia zadośćuczynienia z tytułu jego naruszenia.

Skarżąca wniosła od tego wyroku apelację do Sądu Okręgowego w K   , zarzucając m.in. wadliwą wykładnię przepisów ustawy z dnia 22 lipca 2016 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. poz. 1157, ze zm.; dalej: ustawa o TK z 22 lipca 2016 r.) oraz art. 45 Konstytucji, a także naruszenie reguł swobodnej oceny dowodów (art. 231-233 k.p.c.). Apelacja skarżącej została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w K   z   lipca 2019 r., sygn. akt   .

2. Po uprawomocnieniu się wyroku Sądu Rejonowego w M   z   października 2018 r., sygn. akt   , skarżąca wystąpiła do Sądu

Najwyższego ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem tego orzeczenia. Zdaniem skarżącej, kwestionowany przez nią prawomocny wyrok jest niezgodny z art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284), art. 45 ust. 1 oraz art. 10 ust. 2 Konstytucji, art. 36 ustawy o TK z 22 lipca 2016 r., art. 118 ust. 1 k.p.c. w związku z art. 10 ust. 2 Konstytucji, art. 23 oraz art. 24 ust. 1 ustawy z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2022, poz. 1360; dalej: k.c.). Skarżąca wskazała, że wystąpiła wcześniej do Rzecznika Praw Obywatelskich i Prokuratora Generalnego o wniesienie skargi nadzwyczajnej i do dnia wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie otrzymała odpowiedzi na ten wniosek. Skarżąca nie przedstawiła jednak dowodów, które wskazywałyby na zaistnienie takiej okoliczności.

3. W dniu sierpnia 2020 r. Sąd Najwyższy, postanowieniem o sygn. akt , odrzucił skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Jako podstawę rozstrzygnięcia SN wskazał art. 424¹ § 1, art. 424⁵ § 1 oraz art. 424⁸ § 1 k.p.c. W uzasadnieniu stwierdził m.in., że skarżąca nie wykazała, aby wyczerpane przez nią zostały wszystkie stawiane do jej dyspozycji przez system prawny mechanizmy, umożliwiające korektę niezgodnego z prawem rozstrzygnięcia sądu przez jego zmianę bądź uchylenie. SN przyjął, że przez środki prawne należy rozumieć nie tylko zwyczajne środki zaskarżenia, ale również szczególne środki zaskarżenia, jak np. sprzeciw od wyroku zaocznego, zarzuty od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, sprzeciw od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym oraz nadzwyczajne środki zaskarżenia, a więc przede wszystkim skargę kasacyjną, skargę o wznowienie postępowania oraz skargę nadzwyczajną. W uzasadnieniu SN zauważył także, że skarżąca nie przeprowadziła analizy przepisów dotyczących środków prawnych, których zastosowanie jest niedopuszczalne lub które z innych przyczyn nie mogłyby odnieść skutku. W szczególności skarżąca, mimo twierdzenia, że sprawa, w której zapadł zaskarżony wyrok, była sprawą o prawa niemajątkowe i dochodzone wraz z nimi roszczenia majątkowe, nie wyjaśniła kwestii niedopuszczalności skargi kasacyjnej, zaś przy przyjęciu takiej niedopuszczalności, nie odniosła się w ogóle do niedopuszczalności lub też niecelowości skorzystania np. ze skargi o wznowienie postępowania w sprawie oraz pominęła kwestię wniesienia skargi nadzwyczajnej. Podstawą odrzucenia przez SN skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia było

także niespełnienie przez skarżącą przesłanki formalnej wskazanej w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c., t.j. wymagania w postaci uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy.

III. Zarzuty skarżącej

1. Skarżąca zarzuca, że art. 424¹ § 1, art. 424⁵ § 1 pkt 5 oraz art. 424⁸ k.p.c. stoją w sprzeczności z prawem do rzetelnego procesu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz z wywodzoną z art. 2 Konstytucji zasadą proporcjonalności, jak również uniemożliwiają jej realizację wynikającego z art. 77 ust. 1 Konstytucji prawa do uzyskania odszkodowania za niezgodne z prawem działanie organu władzy publicznej. Podnosi ona, że kwestionowane przez nią przepisy ingerują w te prawa, pozbawiając ją praktycznie możliwości uzyskania odszkodowania, o którym mowa w art. 77 ust. 1 Konstytucji. W tym kontekście skarżąca kwestionuje art. 424¹ § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim przesłanką skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest okoliczność, że zmiana lub uchylenie prawomocnego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Skarżąca wskazuje na ustaloną wykładnię tego przepisu, zgodnie z którą nie jest dopuszczalne wystąpienie ze skargą z art. 424¹ k.p.c. bez wykazania, że w sprawie oddalona została skarga nadzwyczajna lub podmioty kompetentne do jej wniesienia odmówiły tego działania. Skarżąca zwraca uwagę, że strona postępowania nie ma ani wpływu na wniesienie skargi nadzwyczajnej do SN, ani wpływu na termin, w jakim kompetentny podmiot ustosunkuje się do wniosku o wniesienie takiej skargi. W rezultacie, w sytuacji, w której mimo wniosku o wniesienie skargi nadzwyczajnej uprawniony podmiot ani nie wniesie tego środka, ani nie odmówi dokonania takiej czynności, strona nie ma możliwości uzyskania prejudykatu pozwalającego na dochodzenie naprawienia szkody wywołanej wadliwym orzeczeniem sądu. W praktyce ma to pozbawiać jednostkę możliwości realizacji prawa zagwarantowanego w art. 77 ust. 1 Konstytucji oraz w sposób sprzeczny z art. 77 ust. 2 Konstytucji zamykać drogę do dochodzenia roszczeń przed sądem.

2. Skarżąca kwestionuje także przepisy proceduralne określające treść skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz przesłanki odrzucenia takiej skargi. Podnosi, że przesłanki formalne wskazane w art. 424⁵ § 1

pkt 5 k.p.c. stanowią nieuzasadnioną i nieproporcjonalną przeszkodę dla strony wnoszącej pismo. Wymóg wykazania, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe jest zdaniem skarżącej nadmiernym formalizmem utrudniającym w sposób nieusprawiedliwiony dostęp do drogi sadowej oraz pozostający w sprzeczności ze standardem sprawiedliwej procedury sądowej. Skarżąca uważa, że dopuszczalność skorzystania ze zwyczajnych i nadzwyczajnych środków zaskarżenia wynika wprost z przepisów. Nie ma zatem potrzeby jej szczegółowego wykazywania w piśmie procesowym. Sąd jako podmiot profesjonalny może, zdaniem skarżącej, rozpoznać i zbadać taką okoliczność samodzielnie bez udziału strony. Odrzucenie skargi na podstawie braku wskazania w piśmie okoliczności, które sąd jest w stanie rozpoznać samodzielnie ma być, zdaniem skarżącej, naruszeniem zasady sprawiedliwego procesu (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz wywodzonej z art. 2 Konstytucji zasady proporcjonalności. Kwestionowana norma, jako przeszkoda w uzyskaniu prejudykatu koniecznego do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, ma także pozostawać w sprzeczności z prawami jednostki wynikającymi z art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji.

3. Skarżąca wywodzi także, że art. 424⁸ k.p.c. jest konstytucyjnie wadliwy w zakresie, w jakim uniemożliwia podmiotowi zamierzającemu wystąpić ze skargą o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wniesienie środka zaskarżenia na postanowienie wydane w ramach wstępnej kontroli skargi, skutkujące odrzuceniem tej skargi. Skarżący twierdzi, że postępowanie w przedmiocie stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia kwestionowanego orzeczenia, ale odrębną sprawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Jego zdaniem oznacza to, że postępowanie powinno mieć charakter dwuinstancyjny, a pozbawienie strony prawa do kwestionowania rozstrzygnięcia w przedmiocie odrzucenia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia prowadzi do tego, że działanie sądu w tym zakresie ma charakter uznaniowy i arbitralny. Brak możliwości zakwestionowania postanowienia o odrzuceniu skargi ma, zgodnie z wywodami skarżącej, pozostawać w sprzeczności z art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji w związku z art. 45 ust. 1 oraz w związku art. 176 ust. 1 Konstytucji.

IV. Analiza formalnoprawna

1. W orzecznictwie sądu konstytucyjnego przyjmuje się, że rozpoznając sprawę, Trybunał na każdym etapie postępowania powinien badać, czy nie zachodzi któraś z ujemnych przesłanek wydania wyroku, skutkujących obligatoryjnym umorzeniem postępowania (por. m.in. wyrok TK z 28 czerwca 2016 r., sygn. akt SK 31/14, postanowienia TK z: 13 grudnia 2016 r., sygn. akt SK 16/15; 14 listopada 2017 r., sygn. akt SK 4/16; 9 kwietnia 2019 r., sygn. akt SK 7/19; 3 grudnia 2020 r., sygn. akt SK 27/17; 23 lutego 2021 r., sygn. akt SK 33/20). Stąd składu rozpoznającego sprawę *in merito* nie wiąże stanowisko zajęte w postanowieniu TK z 13 kwietnia 2021 r. o nadaniu dalszego biegu skardze konstytucyjnej w analizowanej części (sygn. akt Ts 147/20), wydanym na podstawie art. 61 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: ustawa o TK) (zob. m.in. wyroki TK z: 22 marca 2017 r., sygn. akt SK 13/14; 25 września 2019 r., sygn. akt SK 31/16; 15 grudnia 2020 r., sygn. akt SK 12/20). Z tego względu Sejm uważa za konieczne odniesienie się do niektórych formalnych aspektów skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie.

2. W pierwszej kolejności oceny wymaga samo żądanie sformułowane przez skarżącą. W punkcie pierwszym *petitum* skargi domaga się ona stwierdzenia, że art. 424¹ § 1 k.p.c. jest niezgodny z powołanymi wzorcami kontroli w zakresie zwrotu „a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe”. Wyrażone w ten sposób żądanie skarżącej nie jest jednak w pełni zgodne ze sformułowanym przez nią uzasadnieniem skargi. Z treści uzasadnienia nie wynika bowiem, że skarżąca kwestionuje w całości normę, zgodnie z którą przesłanką dopuszczalności skargi z art. 424¹ k.p.c. jest wyczerpanie innych środków pozwalających na uchylenie lub zmianę prawomocnego orzeczenia. Skarżąca ogranicza swoje wywody do zagadnienia relacji między prawem do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, a możliwością zmiany prawomocnego orzeczenia w wyniku rozpoznania skargi nadzwyczajnej. Skarżąca zauważa, że w praktyce orzeczniczej Sądu Najwyższego utrwaliło się stanowisko, zgodnie z którym formalne przesłanki dopuszczalności wniesienia skargi z art. 424¹ k.p.c. nie są spełnione, jeżeli w sprawie nie wniesiono

wcześniej skargi nadzwyczajnej albo jeżeli kompetentny podmiot nie odmówił jej wniesienia. Zarzuty skarżącej ograniczają się w tym zakresie do wskazania, że możliwość uzyskania prejudykatu koniecznego do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych z tytułu wydania sprzecznego z prawem orzeczenia została uzależniona od skorzystania ze środka kontroli orzeczenia, którego wniesienie nie leży w kompetencjach strony. Uzasadnienie skargi nie zawiera jakichkolwiek twierdzeń i argumentów pozwalających przyjąć, że skarżąca kwestionuje samą zasadę, zgodnie z którą uzyskanie prejudykatu pozwalającego na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych z tytułu wydania wadliwego prawomocnego orzeczenia nie jest możliwe dopóki stronie przysługują środki prawne pozwalające na uchylenie lub zmianę orzeczenia, którego wydanie doprowadziło do powstania szkody. Z tego względu, uwzględniając obowiązywanie w postępowaniu przed TK zasady *falsa demonstratio non nocet* (zob. np. wyroki TK z: 19 marca 2001 r., sygn. akt K 32/00; 29 października 2002 r., sygn. akt P 19/01; 19 lutego 2003 r., sygn. akt P 11/02; 6 marca 2007 r., sygn. akt SK 54/06; 13 marca 2007 r., sygn. akt K 8/07; 2 września 2008 r., sygn. akt K 35/06 oraz 24 lutego 2009 r., sygn. akt SK 34/07) należy przyjąć, że w rzeczywistości skarżąca kwestionuje art. 424¹ § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim przesłanką dopuszczalności wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest wykazanie, że strona złożyła do uprawnionego organu wnioski o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie został on uwzględniony.

3. Wątpliwości budzi także prawidłowość określenia przedmiotu zaskarżenia w trzecim punkcie *petitum* skargi. Skarżąca jako przedmiot postępowania wskazała cały art. 424⁸ k.p.c. Uzasadnienie skargi odnosi się jednak wyłącznie do pierwszego paragrafu tego przepisu. Wątpliwość ta znalazła odzwierciedlenie w postanowieniu TK z 13 kwietnia 2021 r., sygn. akt Ts 147/20, w którym Trybunał wprawdzie nadał bieg skardze bez ograniczeń, jednak jako przedmiot postępowania w punkcie trzecim wskazał wyłącznie art. 424⁸ § 1 k.p.c. Przepis ten rzeczywiście był podstawą rozstrzygnięcia w sprawie skarżącej.

Uzasadnienie skargi konstytucyjnej pozwala twierdzić, że w istocie skarżąca kwestionuje jednak normę wynikającą z zupełnie innego artykułu k.p.c. Skarżąca zarzuca, że art. 424⁸ § 1 k.p.c. pozbawia ją możliwości zaskarżenia postanowienia o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku. Należy zauważyć, że art. 424⁸ § 1 k.p.c. nie reguluje zagadnienia dopuszczalności

wniesienia zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Stronie rzeczywiście nie przysługuje takie uprawnienie. Jest to jednak konsekwencją normy wynikającej z art. 394¹ § 1 i 2 k.p.c. określającej zakres spraw, w których Sąd Najwyższy rozpoznaje zażalenia. Należy wobec tego przyjąć, że skarżąca w sposób wadliwy określiła przepis, którego dotyczy sformułowany przez nią problem konstytucyjny. Jako właściwy przedmiot zaskarżenia w trzecim punkcie *petitum* skargi – jak się wydaje – należałoby raczej wskazać art. 394¹ § 1 k.p.c. w zakresie, w jakim nie przewiduje możliwości zaskarżenia wydanego po raz pierwszy postanowienia Sądu Najwyższego o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Problem konstytucyjny został w tym zakresie sformułowany przez skarżącą w sposób precyzyjny oraz wystarczająco jednoznacznie uzasadniony. Skarżąca wskazuje jasno normę, którą kwestionuje, ale w sposób błędny identyfikuje przepis, z którego norma ta wynika. W takiej sytuacji zastosowanie zasady *falsa demonstratio non nocet* nie budzi wątpliwości.

4. Zgodnie z art. 79 ust. 1 Konstytucji, przedmiotem zaskarżenia w skardze konstytucyjnej może być przepis ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. Skarga konstytucyjna musi zatem odnosić się do naruszenia praw lub wolności określonych w Konstytucji. Oznacza to, że nie każdy przepis Konstytucji może zostać powołany w skardze jako wzorzec kontroli. Podstawą skargi konstytucyjnej mogą być tylko przepisy konstytucyjne, z których można wyprowadzić publiczne prawo podmiotowe (por. L. Bosek, M. Wild [w:] *Konstytucja RP. Komentarz do art. 1-86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, t. I, s. 1845; J. Trzeciński, M. Wiącek [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, t. II, s. 900). Trybunał wskazał, że skargi konstytucyjnej nie można – co do zasady – oprzeć na naruszeniu przepisów Konstytucji, które dotyczą zasad ustroju państwa, kierunków działania organów władzy publicznej, zasady poprawnej legislacji lub ogólnego kryterium demokratycznego państwa prawnego (zob. np. wyroki TK z: 8 czerwca 1999 r., sygn. akt SK 12/98; 6 lutego 2002 r., sygn. akt SK 11/01; 8 lipca 2002 r., sygn. akt SK 41/01; 13 stycznia 2004 r., sygn. akt SK 10/03; 12 kwietnia 2011 r., sygn. akt SK 62/08 oraz postanowienia TK z: 24 października 2001 r., sygn. akt

SK 10/01; 19 grudnia 2001 r., sygn. akt SK 8/01). Jeżeli skarga jest oparta na tego rodzaju wzorcach konstytucyjnych, TK dokonuje korekty żądania skarżącego zgodnie z zasadą *falsa demonstratio non nocet* albo w tym względzie umarza postępowanie.

5. W tym kontekście jako nieprawidłowe należy uznać wskazanie przez skarżącą art. 176 ust. 1 Konstytucji jako samodzielnego wzorca kontroli. Ocena, czy z art. 176 ust. 1 Konstytucji wynika prawo do dwuinstancyjnej procedury sądowej i czy przepis ten ma charakter gwarancyjny budzi kontrowersje zarówno w literaturze, jak i w orzecznictwie. Trybunał w swoim orzecznictwie wyrażał zarówno stanowisko, że art. 176 Konstytucji wysławia normę ustrojową regulującą organizację sądownictwa i przepis ten nie może stanowić samoistnego wzorca kontroli konstytucyjnej, natomiast prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji wynika z art. 78 Konstytucji (por. wyroki TK z: 13 października 2015 r., sygn. akt SK 63/12 i 20 listopada 2019 r., sygn. akt SK 6/18 oraz postanowienia TK z: 28 września 2004 r., sygn. akt Ts 162/04; 24 stycznia 2006 r., sygn. akt Ts 105/05; 7 grudnia 2009 r., sygn. akt Ts 87/09; 1 lipca 2010 r., sygn. akt Ts 6/10; 2 grudnia 2010 r., sygn. akt Ts 243/09; 13 stycznia 2011 r., sygn. akt Ts 6/10; 16 listopada 2011 r., sygn. akt Ts 124/11; 4 czerwca 2012 r., sygn. akt Ts 160/09; 23 maja 2013 r., sygn. akt Ts 84/12; 5 czerwca 2013 r., sygn. akt Ts 240/11; 26 listopada 2013 r., sygn. akt Ts 156/13 oraz 17 grudnia 2013 r., sygn. akt Ts 217/12), jak i zapatrywanie, zgodnie z którym z art. 176 ust. 1 Konstytucji wynika bezwzględne i niepodlegające wyjątkom prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, co każe traktować ten przepis jako *lex specialis* w stosunku do art. 78 Konstytucji (por. wyroki TK z: 18 maja 2004 r., sygn. akt SK 38/03; 27 marca 2007 r., sygn. akt SK 3/05; 9 lutego 2010 r., sygn. akt SK 10/09 oraz 30 października 2012 r., sygn. akt SK 20/11). Trybunał, uznając art. 176 ust. 1 Konstytucji za przepis konstytuujący prawo podmiotowe, wskazuje niekiedy, że prawo takie dotyczyć może jedynie orzeczeń zamykających postępowanie w sprawie, nie dotyczy natomiast orzeczeń w kwestiach wпадkowych (zob. postanowienia TK z: 11 czerwca 2008 r., sygn. akt SK 48/07 i 9 stycznia 2006 r., sygn. akt Ts 207/05 oraz wyroki TK z: 12 maja 2003 r., sygn. akt SK 38/02; 22 października 2015 r., sygn. akt SK 28/14; 8 czerwca 2016 r., sygn. akt P 62/14).

Sejm stoi na stanowisku reprezentowanym przez dominujący nurt orzecznictwa TK i literatury prawa konstytucyjnego, zgodnie z którym art. 176 ust.1 Konstytucji nie ma charakteru gwarancyjnego, a jedynie ustrojowy (por. m.in.

P. Grzegorzczak [w:] *Konstytucja RP. Komentarz do art. 87-243*, red. M. Safjan, L. Bosek, t. II, Warszawa 2016, komentarz do 176, nb 7, s. 987-989; L. Garlicki, K. Wojtyczek [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, Warszawa 2016, t. II, s. 877). Do takiego wniosku prowadzą zarówno okoliczności natury systemowej, jak i взгляд na spójność systemu konstytucyjnych praw podmiotowych. Za kwalifikacją art. 176 ust. 1 Konstytucji jako normy wyłącznie ustrojowej przemawia przede wszystkim charakter przepisów zawartych w rozdziale VIII Konstytucji. Są to przepisy określające zasady funkcjonowania organów państwa (tj. sądów i trybunałów). Ich bezpośrednim adresatem nie są obywatele (zob. wyroki TK z: 7 listopada 2005 r., sygn. akt P 20/04 oraz 12 grudnia 2012 r., sygn. akt K 1/12). Jednocześnie, potraktowanie art. 176 ust. 1 Konstytucji jako źródła prawa podmiotowego czyniłoby z tego przepisu w szerokim zakresie *superfluum* wobec bardziej ogólnej normy wynikającej z art. 78 Konstytucji. Artykuł 176 ust. 1 Konstytucji nie powinien być interpretowany jako *lex specialis* w stosunku do art. 78 Konstytucji, w tym zakresie, w jakim miałby on konstytuować absolutny zakaz wprowadzania ustawowych wyjątków od zasady dwuinstancyjności w postępowaniach sądowych. Po pierwsze, miejscem dla takiej regulacji powinny być przepisy rozdziału II Konstytucji. Po drugie, zarówno względy pragmatyczne, jak i aksjologiczne nie przemawiają za różnicowaniem dopuszczalności ustawowego konstytuowania wyjątków od zasady dwuinstancyjności w zależności od sądowego lub niesądowego charakteru postępowania. Nawet gdyby art. 176 ust. 1 Konstytucji miał charakter gwarancyjny w tym znaczeniu, że wynika z niego odrębne konstytucyjne podmiotowe prawo jednostki do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, to w świetle reguł wykładni Konstytucji brak byłoby rozstrzygających argumentów za absolutnym charakterem takiego uprawnienia. Prawa i wolności konstytucyjne mogą zostać w odpowiednich przypadkach ograniczone. Kontroli podlega natomiast spełnienie przesłanek dopuszczalności takiego ograniczenia. Znaczenie ma w tym względzie zaistnienie okoliczności wskazanych w art. 31 ust. 3 Konstytucji (por. wyroki TK z 12 czerwca 2002 r., sygn. akt P 13/01 oraz z 18 października 2004 r., sygn. akt P 8/04). W konsekwencji należy przyjąć, że art. 176 ust. 1 Konstytucji nie kreuje prawa podmiotowego strony i nie może w związku z tym zostać zastosowany jako odrębny wzorzec konstytucyjny w skardze konstytucyjnej.

Skarżąca w trzecim punkcie *petitum* skargi wskazuje art. 176 ust. 1 Konstytucji jako samodzielny wzorzec kontroli, jak również jako wzorzec subsydiarny w stosunku

do art. 45 ust. 1 oraz art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji. Sejm wyraża stanowisko, że w kontekście badanej skargi konstytucyjnej art. 176 ust. 1 Konstytucji nie może zostać zastosowany ani jako wzorzec samodzielny, ani jako wzorzec kontroli powołany związkowo z art. 45 ust. 1 lub art. 77 ust. 1 i 2 Konstytucji. Sejm podziela w tym względzie zapatrywanie wyrażone niedawno przez Trybunał Konstytucyjny w postanowieniu z 30 listopada 2021 r., sygn. akt SK 8/19, zgodnie z którym art. 176 ust. 1 Konstytucji nie jest ani samodzielnym źródłem praw konstytucyjnych, ani nie współtworzy wraz z innymi przepisami Konstytucji (np. art. 45 ust. 1 oraz art. 78 Konstytucji) normy określającej prawa lub wolności jednostki. Z tego względu wydanie wyroku dotyczącego zgodności kwestionowanego przepisu z art. 176 ust. 1 Konstytucji należy uznać za niedopuszczalne. Przekłada się to na konieczność **umorzenia** w tym zakresie postępowania.

6. Z art. 79 ust. 1 Konstytucji wynika zależność między przedmiotem skargi konstytucyjnej a jednostkowym orzeczeniem podjętym wobec skarżącego. Powyższa zależność przesądza o legitymacji skarżącego do wystąpienia z omawianym środkiem ochrony praw i wolności, a jednocześnie nadaje skardze konstytucyjnej niezbędny – w świetle założeń wyrażonych w przywołanym przepisie – charakter środka inicjowania tzw. konkretnej kontroli prawa przed Trybunałem Konstytucyjnym. Zgodnie ze stanowiskiem wyrażonym przez TK w postanowieniu z 19 października 2004 r. (sygn. akt SK 13/03) przedmiotem skargi konstytucyjnej „mogą być wyłącznie unormowania wykazujące złożoną (podwójną) kwalifikację. Będąc podstawą ostatecznego orzeczenia sądu lub organu administracji publicznej, winny one stanowić jednocześnie bezpośrednie źródło naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw skarżącego. Innymi słowy, to w normatywnej treści kwestionowanych przepisów upatrywać należy przyczyny niedozwolonej – w świetle unormowań konstytucyjnych – ingerencji w sferę gwarantowanych praw podmiotowych skarżącego”. Konieczną przesłanką skargi jest więc wykazanie związku między kwestionowanym unormowaniem a ostatecznym orzeczeniem, z którego wydaniem skarżący wiąże zarzut naruszenia jego praw (zob. przykładowo postanowienia TK z: 15 lipca 2002 r., sygn. akt Ts 5/02; 19 października 2004 r., sygn. akt SK 13/03; 17 grudnia 2013 r., sygn. akt SK 59/12; 1 lipca 2014 r., sygn. akt SK 6/12; 7 lutego 2018 r., sygn. akt SK 20/15). Ponadto, przepisy wskazane przez inicjatora postępowania, będąc podstawą ostatecznego orzeczenia sądu, powinny jednocześnie stanowić

bezpośrednie źródło naruszenia jego konstytucyjnych wolności lub praw (dotyczyć go osobiście). Naruszenie musi mieć charakter osobisty i aktualny (rzeczywisty), a nie potencjalny, czyli możliwy do wyobrażenia w realiach innych niż sytuacja faktyczna i prawna skarżącego (zob. np. postanowienia TK z: 17 marca 1998 r., sygn. akt Ts 11/97; 19 października 2004 r., sygn. akt SK 13/03; 9 lipca 2012 r., sygn. akt SK 19/10). Zgodnie z wielokrotnie wyrażanym przez TK poglądem, w trybie skargi konstytucyjnej zaskarżyć można tylko taki przepis, który wpłynął na rozstrzygnięcie sądu lub innego organu, zdeterminował w sensie prawnym treść tego rozstrzygnięcia (zob. postanowienia TK z: 4 lipca 2001 r., sygn. akt Ts 101/00; 6 lipca 2005 r., sygn. akt SK 25/03; 7 lipca 2009 r., sygn. akt Ts 221/07; 14 października 2009 r., sygn. akt Ts 54/08).

7. Zdaniem Sejmu przesłanki te nie zostały spełnione w odniesieniu do przedmiotu kontroli, o którym mowa w trzecim punkcie *petitum* skargi. Skarżąca kwestionuje pozbawienie jej możliwości złożenia zażalenia na postanowienie Sądu Najwyższego o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Sejm zauważa, że kwestia ta nie była przedmiotem rozstrzygnięcia we wskazanym przez skarżącą jako ostateczne orzeczenie postanowieniu Sądu Najwyższego z   sierpnia 2020 r., sygn. akt   . Sąd Najwyższy w tym postanowieniu nie odnosił się do zagadnienia dopuszczalności złożenia zażalenia na postanowienie o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Skarżąca nie składała takiego zażalenia. Kwestia dopuszczalności złożenia takiego środka ma w kontekście działania strony wyłącznie wymiar teoretyczny. Sąd Najwyższy postanowieniem z   sierpnia 2020 r. rozpoznawał zagadnienie dopuszczalności merytorycznego rozpoznania skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie zastosował w związku z tym normy, którą skarżąca kwestionuje w punkcie trzecim *petitum* skargi. Jej żądanie w tym zakresie nie spełnia zatem przesłanek wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji i powinno zostać **umorzone** na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy o TK.

8. W kontekście stanu faktycznego poprzedzającego złożenie skargi oraz jej uzasadnienia nie sposób przyjąć, aby usunięcie z systemu prawnego przepisów, które kwestionuje skarżąca, mogło w rzeczywistości wpłynąć na zmianę jej sytuacji prawnej. Skarżąca nie wykazała zatem istnienia *gravamen* koniecznego do skutecznego skorzystania ze środka prawnego, jakim jest skarga konstytucyjna. Przedmiotem zaskarżenia w trybie art. 79 ust. 1 Konstytucji może być zatem wyłącznie przepis, którego brak w systemie prawa prowadziłyby – lub mógłby doprowadzić – do tego, że rozstrzygnięcie sprawy skarżącego byłoby inne (zob. np. postanowienia TK z: 9 listopada 1999 r., sygn. akt Ts 19/99; 6 lutego 2001 r., sygn. akt Ts 139/00; 20 czerwca 2001 r., sygn. akt Ts 97/00; 17 kwietnia 2002 r., sygn. akt Ts 80/01; 28 kwietnia 2005 r., sygn. akt Ts 187/04; 10 grudnia 2012 r., sygn. akt Ts 232/11; 16 października 2013 r., sygn. akt Ts 50/13; 28 lutego 2018 r., sygn. akt Ts 34/17 oraz wyrok TK z 21 września 2011 r., sygn. akt SK 6/10). Innymi słowy, dopuszczalność skargi konstytucyjnej zależy – co do zasady – od tego, czy w wyniku zastosowania aktu normatywnego pogorszyła się sytuacja prawna skarżącego w kontekście jego konstytucyjnych praw i wolności (zob. Z. Czeszejko-Sochacki, *Formy naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw* [w:] *Skarga konstytucyjna*, red. J. Trzciniński, Warszawa 2000, s. 75; L. Jamróz, *Skarga konstytucyjna. Wstępne rozpoznanie*, Białystok 2011, s. 192). Skarżący powinien to wykazać w ramach spełnienia wymogu „uprawdopodobnienia naruszenia”, które uzasadnia udzielenie ochrony w trybie skargi konstytucyjnej. Powyższe przesłanki dopuszczalności wydania wyroku w sprawie zainicjowanej skargą konstytucyjną wynikają z charakteru i celu tego środka prawnego. Jego celem nie jest abstrakcyjna kontrola prawidłowości norm powszechnie obowiązujących w polskim systemie prawa, lecz usunięcie konkretnych skutków, jakie dla jednostki wywiera zastosowanie wadliwej konstytucyjnie normy w konkretnej, jednostkowej sprawie. Z założenia skarżący nie występuje ze skargą w celu obrony interesu publicznego (zgodności hierarchicznej norm obowiązujących w systemie prawa), lecz ze względu na własny interes prywatny – licząc na to, że sukces przed TK przełoży się następnie na możliwość wyeliminowania z obrotu prawnego orzeczenia (innego rozstrzygnięcia), które skarżący uznaje za oparte na przepisie niezgodnym z konstytucją (J. Trzciniński, M. Wiącek [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, M. Zubik, t. II, Warszawa 2016, s. 906-907). W konsekwencji, wydanie wyroku w sprawie zainicjowanej skargą konstytucyjną nie jest dopuszczalne w sytuacji, w której stwierdzenie niekonstytucyjności zaskarżonego

przepisu nie może mieć wpływu na pozycję prawną skarżącego, ponieważ nawet w razie wydania wyroku stwierdzającego niekonstytucyjność zaskarżonego przepisu ani treść orzeczenia sądu lub rozstrzygnięcia organu administracji publicznej nie uległaby zmianie, ani nie istniałby adekwatny związek przyczynowy między obowiązywaniem niekonstytucyjnego przepisu a szkodą poniesioną przez skarżącego.

9. Szczegółowa analiza uzasadnienia postanowienia Sądu Najwyższego z sierpnia 2020 r., sygn. akt _____ wskazuje, że o odrzuceniu skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia zadecydowało nie tylko zastosowanie norm kwestionowanych przez skarżącą. Sąd Najwyższy rzeczywiście jako podstawę faktyczną odrzucenia skargi wskazał brak złożenia wniosku o wniesienie skargi nadzwyczajnej oraz brak należytego wykazania tej okoliczności, przy czym ta ostatnia okoliczność stanowi przesłankę formalną wskazaną w rt.. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., warunkującą rozpatrzenie omawianego tutaj środka prawnego Sąd Najwyższy dopatrył się także innych uchybień przesądzających o niedopuszczalności rozpoznania skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem ostatecznego orzeczenia. Na stronie 6 uzasadnienia postanowienia z sierpnia 2020 r. Sąd Najwyższy wskazał m.in.: „Zastrzeżenia wywołuje również spełnienie przez skarżącą wymagania w postaci uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Przewidziane w art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaganie uprawdopodobnienia szkody jest spełnione wtedy, kiedy skarżący wskaże, że szkoda wystąpiła, określi jej postać, wysokość i czas powstania oraz związek przyczynowy z wydaniem orzeczenia będącego przedmiotem skargi, a także przedstawi dowody lub inne środki uwiarygodniające powstanie szkody wskutek jego wydania (por. np. postanowienie SN z 15 grudnia 2016 r., sygn. akt V CNP 49/16). Stwierdzenie przez skarżącą, że doznała szkody, albowiem całkowicie została pozbawiona zarówno spełnienia konstytucyjnego uprawnienia do skargi konstytucyjnej, jak i ochrony prawa do niej, do czego sprowadzają się wywody zarówno skargi, jak i pisma ją uzupełniającego, przytoczonych wyżej wymagań nie spełniają” Wynika stąd, że podstawą prawną odrzucenia skargi było nie tylko niespełnienie przesłanki formalnej z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., ale także niezrealizowanie przesłanki określonej w 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. Tymczasem art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. nie został zakwestionowany przez skarżącą, nie jest więc przedmiotem rozpoznania

w niniejszym postępowaniu. W tym kontekście należy wskazać, że niespełnienie wymagań wynikających z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. jest wystarczającą podstawą, aby przyjąć, że skarga jest wadliwa formalnie, a w związku z tym, że jej rozpoznanie jest – zgodnie z art. 424⁸ § 1 k.p.c. – niedopuszczalne (por. np. A. Zieliński [w:] K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*. Warszawa 2022, komentarz do art. 424⁵, nb 4; M. Rejda [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Ryłski, Warszawa 2022, komentarz do art. 424⁵, nb 4; A. Góra-Błaszczkowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I A. Komentarz. Art. 1-424¹²*, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2020, komentarz do art. 424⁵, nb 11; por. także postanowienie SN z 7 kwietnia 2010 r., sygn. akt II BP 15/09).

W świetle powyższego, nawet gdyby z art. 424¹ § 1 *in fine* k.p.c. nie wynikało, że do przesłanek dopuszczalności skargi należy złożenie do uprawnionego organu wniosku o wniesienie skargi nadzwyczajnej, a następnie brak uwzględnienia tego wniosku, zaś z art. 424¹ § 1 pkt 5 k.p.c. nie wynikał obowiązek wykazania, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, to sytuacja prawna skarżącej byłaby identyczna. Rozpoznanie złożonej przez nią skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie byłoby dopuszczalne ze względu na niespełnienie wymogu wskazanego w art. 424¹ § 1 pkt 4 k.p.c., co prowadziłoby do jej odrzucenia na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c. W konsekwencji treść wskazanego przez skarżącą ostatecznego orzeczenia w jej sprawie (postanowienie SN z sierpnia 2020 r., sygn. akt) byłaby identyczna także w przypadku, w którym wydający je sąd nie zastosowałby kwestionowanych przez skarżącą norm. Nie można zatem twierdzić, że istnieje związek przyczynowy między zastosowaniem przepisów, których kontroli domaga się skarżąca, a ewentualnym naruszeniem jej konstytucyjnych praw lub wolności.

10. Przedstawione wyżej okoliczności prowadzą do wniosku o konieczności **umorzenia** postępowania w niniejszej sprawie na podstawie art. 59 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym. Niedopuszczalność wydania wyroku w odniesieniu do norm, których dotyczy pierwszy i drugi punkt *petitum* skargi wynika z braku wpływu ewentualnego ich usunięcia z systemu prawa na treść rozstrzygnięcia sprawy skarżącej (brak

gravamen). W odniesieniu do normy, której dotyczy trzeci punkt *petitum* skargi niedopuszczalność wynika z okoliczności jej niezastosowania w sprawie skarżącej.

MARSZAŁEK SEJMU

Elżbieta Witek